

АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ: ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ТА МЕЖІ ЗАХИСТУ

Адвокатська таємниця є однією з основних засад адвокатської діяльності та важливим елементом здійснення правосуддя. Без забезпечення повної конфіденційності у відносинах між адвокатом і клієнтом неможливо гарантувати ефективний захист прав і свобод людини. Вона формує довіру, за якої особа може відкрито повідомляти адвокату всю необхідну інформацію, не побоюючись, що ці відомості можуть бути використані проти неї.

Правовий інститут адвокатської таємниці регламентується Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Правилами адвокатської етики, а також міжнародними стандартами.

Згідно зі статтею 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокатською таємницею є будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту або особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт звертався до адвоката.

Під захист адвокатської таємниці підпадає широкий обсяг відомостей, зокрема зміст консультацій, порад і правових роз'яснень, наданих адвокатом, складені ним документи, адвокатське дос'є, правові висновки, а також інформація, що зберігається на електронних носіях. Окремо закон захищає сам факт звернення особи до адвоката, а також умови договору про надання правової допомоги, включаючи розмір гонорару.

Важливим є те, що обов'язок зберігати адвокатську таємницю поширюється на адвоката безперервно у часі - він не обмежений строком дії договору та зберігається навіть після припинення права на заняття адвокатською діяльністю.

Правові гарантії захисту адвокатської таємниці забезпечуються державою через систему імперативних норм і процесуальних обмежень, спрямованих на збереження конфіденційності інформації, отриманої адвокатом під час надання правової допомоги. Однією з найважливіших гарантій є заборона допиту адвоката як свідка щодо обставин, які становлять адвокатську таємницю. Таке положення закріплене у статті 65 Кримінального процесуального кодексу України.

Особливе значення має встановлений законом порядок проведення обшуку чи огляду житла, офісу адвоката, а також тимчасового доступу до його речей і документів. Такі процесуальні дії можуть здійснюватися виключно на підставі ухвали суду та за обов'язкової участі представника ради адвокатів регіону, що слугує додатковою гарантією дотримання професійних прав адвоката. Закон також забороняє вилучення матеріалів адвокатського дос'є та будь-яких документів, безпосередньо пов'язаних із наданням правової допомоги клієнту.

Спілкування адвоката з клієнтом стосується як особистого спілкування, так і листування, телефонних переговорів чи інших засобів комунікації. Таке спілкування не підлягає контролю чи втручанню. Особливо важливим це є у випадках надання правової допомоги особам, які перебувають у місцях позбавлення волі, адже саме конфіденційність забезпечує реальну можливість ефективного захисту.

За порушення вимог щодо збереження адвокатської таємниці законодавством передбачено сувору відповідальність. Адвокат може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності, аж до позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю. Крім того, за незаконне втручання у діяльність адвоката, зокрема за перешкоджання здійсненню ним професійних обов'язків чи порушення гарантій адвокатської діяльності, встановлена кримінальна відповідальність відповідно до статті 397 Кримінального кодексу України.

Попри абсолютний характер обов'язку збереження адвокатської таємниці, у правозастосовній практиці трапляються ситуації, коли адвокат опиняється перед необхідністю обирати між дотриманням конфіденційності та можливістю розкриття окремих відомостей задля запобігання серйозним негативним наслідкам. Більшість правових систем, зокрема й українська, виходять із принципу непорушності адвокатської таємниці, допускаючи лише вузько визначені винятки. Відповідно до Правил адвокатської етики, адвокат може розкрити конфіденційну інформацію клієнта лише у випадках, прямо передбачених законом, зокрема якщо клієнт сам звільнив його від цього обов'язку або якщо таке розкриття є необхідним для захисту самого адвоката від незаконних дій клієнта. Важливо, що згода клієнта на розкриття адвокатської таємниці повинна бути добровільною, усвідомленою та не може бути отримана під примусом.

Адвокатська таємниця це не особистий привілей адвоката, а гарантія захисту прав клієнта, тому держава повинна неухильно дотримуватися встановлених процесуальних норм, адже будь-яке незаконне втручання у конфіденційне спілкування між адвокатом і клієнтом фактично ставить під загрозу право на справедливий суд. Водночас її межі визначаються балансом між інтересами особи та потребою суспільства забезпечувати безпеку й запобігати тяжким злочинам, що робить цей інститут гнучким, але водночас дуже відповідальним елементом правової системи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вовнюк В. Правила адвокатської етики. Адвокатська таємниця та дисциплінарна практика. *Higher school of advocacy*. 2025. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/pravila-advokatskoyi-etiki-advokatska-tajemnicia-ta-disciplinarna-praktika?hl=en-US>
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Кульшенко Р. Обшук у адвоката і межі допустимого: для чого потрібен представник адвокатури. *Національна асоціація адвокатів України*. 2026. URL: <https://unba.org.ua/publications/11619-obshuk-u-advokata-i-mezhi-dopustimogo-dlya-chogo-potriben-predstavnik-advokaturi.html>
5. Малаєнко О. Що таке адвокатська таємниця?. *Chernivtsi law school*. 2024. URL: <https://share.google/vbHDCYuhohLAVWFor>
6. Правила адвокатської етики : затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України від 9 черв. 2017 р. (зі змінами від 15 лют. 2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/n0001891-17>
7. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 лип. 2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
8. Сікорський Е. Коли адвокат може розкрити «адвокатську таємницю» у спорі з ексклієнтом. 2025. URL: <https://advokatsikorsky.com.ua/blog/55/koli-advokat-mozhe-rozkriti-advokatsku-tajemnitsyu-u-spori-z-eksklijentom>
9. Чудик Н.О. Завдання та функції адвоката в адміністративному процесі. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. № 3. С. 34-39
10. Чудик Н.О. Правовий статус адвоката в адміністративному судочинстві. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. №. 2. С. 77-82